

Verslag Maatschappelijke Businesscase Huisvesting voor zeer jonge ouders

Op 7 december 2017 kwamen genodigden vanuit gemeenten, woningbouwcorporaties, zorgorganisaties, ministerie, kennisinstituten en ervaringsdeskundigen bij elkaar om oplossingen te ontwerpen voor woonproblemen van jonge moeders. Er is nagedacht over oplossingen vanuit de jonge moeders zelf, de juridische omgeving en de kosten en baten. Uitdaging daarbij was het woonprobleem als een woonprobleem te zien en niet een zorgprobleem.

In Nederland zijn 400 tot 500 moeder en kindplekken voor (zeer) jonge kwetsbare ouders. Op jaarbasis hebben ongeveer 150 jonge moeders problemen met het vinden van huisvesting na een periode in een voorziening. Daarnaast zijn er (zeer) jonge kwetsbare ouders die voornamelijk vanwege een huisvestingsprobleem instromen in de opvang. De omvang van deze groep is niet bekend, maar desondanks concluderen we dat het gaat om een beperkte groep. Daarom moet het mogelijk zijn om oplossingen te bedenken voor het huisvestingsprobleem voor zeer jonge ouders.

In het pand van Altra te Amsterdam hebben de deelnemers onder leiding van Eelke Blokker van het Instituut voor Publieke Waarden knelpunten geanalyseerd en oplossingen geformuleerd. We werkten aan de hand van een casus. Want wat volgens Eelke voor de één werkt, werkt ook voor meer jonge ouders. En we moeten daarbij vooral niet bang zijn voor precedentwerking.

Casus

Ishana is een jonge moeder en komt oorspronkelijk uit Almere. Toen zij op haar 19e zwanger raakte, studeerde ze in Amsterdam en was zij zwervende. Bij de gemeente Almere kreeg ze herhaaldelijk nul op rekest voor woonruimte en ze kwam niet in aanmerking voor opvang (leeftijdsgrens en IQ-grens) Daardoor kwam ze uiteindelijk bij Altra in Amsterdam terecht. Inmiddels is haar traject bij Altra al twee jaar afgerond en is ze klaar om zelfstandig te wonen. Het is echter nog steeds niet gelukt om door te stromen naar zelfstandige woonruimte. Ze huurt nu voor weinig geld een dure opvangplek, maar leeft in continue onzekerheid omdat dit elk moment kan eindigen. Amsterdam kan haar geen woonruimte bieden vanwege de regiobindingseis en Almere weigert nog steeds mee te werken.

In Nederland zijn op jaarbasis ongeveer 150 vergelijkbare situaties van jonge moeders.

Knelpunten

Er komen flink wat knelpunten naar boven in de discussie. Duidelijk is dat alle aanwezige organisaties knelpunten ervaren en dat de knelpunten zeer divers van aard zijn.

Het belangrijkste knelpunt dat genoemd wordt is het gebrek aan **eigenaarschap**. Gemeenten nemen geen verantwoordelijkheid of hebben geen doorzettingsmacht. Dit geldt overigens niet voor alle gemeenten.

Verder worden meerdere bureaucratische problemen genoemd, zoals urgentieregels. Toewijzing van een woning is soms niet mogelijk omdat regiobinding ontbreekt (Ishana heeft bijvoorbeeld geen woonverleden in Amsterdam). Daarnaast is er het Woonplaatsbeginsel (Jeugdwet): deze bepaalt welke gemeente betaalt voor jeugdhulp.

Andere knelpunten die genoemd worden zijn:

- Er is onvoldoende betaalbare huisvesting, geschikt om te wonen met een kind.
- De zorgplicht van gemeenten lijkt niet goed geregeld. Blijkbaar kunnen gemeenten de deur dicht doen. De gemeente Almere heeft geen goed intakegesprek met Ishana gevoerd.
- Alle woonoplossingen tot nu toe zijn tijdelijk. Deze tijdelijkheid levert problemen op voor moeder en kind.
- De centrumgemeente is vaak verantwoordelijk voor de opvang (= instroom). De uitstroom (terug) naar de regio is vervolgens niet goed geregeld.
- Er zijn geen op één op één regelingen tussen woningcorporaties en zorginstellingen (dit geldt niet overal).
- Men loopt tegen de grenzen van de wet. Aanpassen van de wet heeft geen zin, dan ontstaan er weer nieuwe grenzen.
- Kwetsbare jonge aanstaande ouders hebben vaak geen ondersteunend netwerk.

Het feit dat Ishana niet door kan stromen veroorzaakt ook nog andere knelpunten. Als eerste bouwt zij geen succeservaring op. Ze is in principe in staat om zelfstandig te wonen, maar kan dit niet laten zien omdat er geen woonplek voor haar is. Ten tweede verandert haar situatie door de tijd heen, waardoor ook de beste oplossing verandert. Inmiddels wonen Ishana en haar zoontje zo lang in Amsterdam dat ze liever daar willen blijven en liever niet meer terug gaan naar Almere. Door de onzekerheid over haar toekomstige woonplek weet Ishana ook niet naar welke school haar kind straks moet of waar ze werk moet zoeken.

Oplossingen

Op basis van de knelpunten, beschrijven de mogelijke oplossingen. Op basis van de knelpuntenanalyse richten we ons met name op het punt van eigenaarschap en de beginselproblemen.

Eigenaarschap

Elke gemeente zou een persoon moeten hebben van 'vlees en bloed' die voor een doorbraak kan zorgen in vastgelopen trajecten, zoals dat van Ishana. Termen als 'marinier', 'doorbraakpersoon' en 'sleutelambtenaar' worden genoemd. Deze persoon moet:

- Mandaat of beslissingsbevoegdheid hebben of toegang hebben tot belangrijke beslissers.
- Financiële middelen / budget hebben om oplossingen mogelijk te maken.
- Kennis hebben van wet en regelgeving.
- Relevant netwerk hebben (woningcorporaties, zorginstellingen).
- In het systeem zitten, met een serieuze bestuurlijke positie.
- Creatief en menselijk zijn en goed de vraag / het probleem kunnen doorgronden.
- Een lijntje met VWS hebben.

Beginselproblemen

Veel kaders zijn bestuurlijk en niet wettelijk en kunnen dus aangepast worden. Zorg dus dat je de wet kent en dat er randvoorwaarden en een cultuur geschapen wordt waarin verandering mogelijk wordt.

Andere oplossingen die genoemd worden zijn:

- Good practises beschrijven en overdraagbaar maken.
- Gemeente van herkomst laten betalen. Schroom niet voor de juridische weg. Eis een beschikking als een gemeente met zorgplicht deze plicht niet nakomt.
- Zorgplicht 18+ regelen. Dit is in de WMO geregeld. Passend Onderwijs kan als inspiratie dienen.
- Duidelijke afspraken tussen gemeenten maken. Bijvoorbeeld over de uitstroom uit de opvang. Dit is nu niet eerlijk geregeld.
- Zorg voor regelruimte: regel de uitzonderingen. Elk systeem is voor 80% goed.
- Schakel met ministerie van VWS als gemeenten de wet met voeten treden. Neem hiervoor contact op met JOOZ.
- Zorg dat gemeenten, zorgorganisaties en woningcorporaties met elkaar het gesprek aan gaan over deze (kleine) doelgroep.
- Is er een gemeentelijke ombudsman, schakel hem of haar dan in.
- Uitbreiden van het actieprogramma Weer Thuis
- Schakel de media in bij 'wantoestanden'. Naming & shaming.
- Maak gemeenten bewust van het kostenplaatje van de opvang, zodat zij slimme afspraken met woningcorporaties gaan maken.
- Eigen budget opbouwen door zorgorganisaties, eventueel via fondsenwerving bij particulieren of bedrijven, voor noodopvang.

Agenda voor morgen

De bijeenkomst leidt tot de volgende aanbevelingen die alle aanwezigen in hun eigen werkgebied en invloedssfeer kunnen gaan uitwerken:

1. Verleid de gemeente(n) waar je werkt tot het aanstellen van een Jonge Moeder Marinier.
2. Verdiep je in de wet: zorg dat je weet waartoe gemeenten, zorgorganisaties en woningbouwcorporaties wettelijk verplicht zijn.
3. Becijfer de kosten van het in zorg houden van jonge ouders die geen zorg nodig hebben, maar een huis. Leg je berekeningen voor aan de gemeente die betaalt voor de zorg.
4. Richt driehoeksoverleggen in tussen gemeente, zorgorganisatie en woningbouwcorporaties. Zet in op investering in passende huisvesting voor de doelgroep en werkbare urgentieafspraken.
5. Escaleer naar wethouder, burgemeester, politiek, de juridische macht of de pers zodra je misstanden signaleert.

Genodigden

Siriz, MEE-plus, Leger de Heils (Haaglanden), Babyhuis, Moveira, Altra / Blijf groep, GGN Hollands Noorden, Timon, gemeente Gouda, Gemeente Amsterdam, gemeente Leiden, gemeente Huizen, gemeente Delft, Actieprogramma Weer Thuis, VNG, De Sleutels, Pre Wonen, NJi, Den Haag jm loket, Movisie, ministerie VWS, ministerie BZK, Bernard van Leer foundation, ervaringsdeskundigen, Instituut voor Publieke Waarden, JSO/JOOZ.